

IV.

Het raadhuis van Meersenberg was een groot gebouw van hoek-torens voorzien. De dikke muren waren opgetrokken met steenen van duchtigen omvang, niet geheel onregelmatig uitgekapt en door stevige mortellagen zoodanig verbonden, dat zij, om zoo te zeggen, gansch één schenen. In de benedenverdieping waren de vensters zoo schaarsch aangebracht en zóó smal, dat men gemakkelijk kon zien dat zij eerder tot schietgaten moesten dienen, dan wel om de benedenvertrekken te verlichten; slechts op de bovenverdieping waren zij breeder en van dubbelboog-vorm. De poort, welke men langs eene puie van eenige treden bereikte, was zwaar en met ijzeren platen beslagen. Het uitzicht van het gansche gebouw was log en somber, zooals dat van al de woningen der groote heeren van dien tijd. Vóór de gemeente te Meersenberg ontstaan was had het reeds sedert vele geslachten tot verblijfplaats gediend aan de graven van Meersenberg. Een viertal jaren geleden, toen de heer van Meersenberg zijne legerbenden in het veld moest brengen om den hertog in zijnen krijg tegen de Gelderschen ter zijde te staan, had hij, om zijne schatkist te vullen, voor eenige zakken klinkende goudstukken de gemeente erkend en afstand gedaan van zijn paleis.

De poorters hadden aldra het feodale gebouw, dat zij vroeger steeds met zekeren angst aanschouwden, naar hunnen zin ingericht en tot gemeentehuis herschapen. De vergaderingen van den raad werden gehouden in de groote ridderzaal op de bovenverdieping. Een der ruime benedenvertrekken diende tot verblijfplaats aan de stedewacht, die, steeds onder de wapens, bij het minste teeken van onraad gereed was om uit te rukken. Die wacht bestond uit eene talrijke schaar manschappen, welke op beurt door de gilden geleverd werd.

De andere benedenzalen verstrekten tot vergaderplaatsen aan de besturen der verschillende gilden, neringen en broederschappen, tot bergplaatsen voor de wapens, enz. enz. De onderaardsche gewelven, welke vroeger tot gevangnissen dienden en waar het foltertuyg bewaard werd, bleven tot dezelfde doeleinden bestemd.

Boven de torens wapperde de banier der gemeente.

Toen de gezwornen rondom de groote eikenhouten tafel neergezeten waren en de gemeenteklerk of schrijver de namen der leden van den raad had opgeschreven, stond de meier recht en hield eene korte toespraak, waarin hij de gekozenen nogmaals welkom heette en hun de verplichtingen, aan hun ambt verbonden, voorlegde en nader verklaarde. Vervolgens verleende hij het woord aan meester Lieven, den deken der smeden, Deze richtte zich aanstonds op en vertelde in kernachtige bewoordingen het straattooneel, dat wij de lezers reeds verhaald hebben; hij gaf verslag over zijne woordenwisseling met den graaf en drong er op aan dat er door den Raad krachtdadig zou gehandeld worden.

— Het is de eerste maal niet, riep hij, dat de poorters dezer stede van den overmoed der baldadige krijgsknechten van den graaf te lijden hebben! Onze gemeentekeuren zijn door den graaf bezworen en bezegeld; de hertog heeft ze daarenboven bekrachtigd! Wij mogen ze door niemand, tot welken stand hij behoore, laten schenden! Goedzakkigheid van onzen kant wordt onvermijdelijk door onze vijanden als een teeken van zwakheid beschouwd! Wij moeten dus aan iedereen laten zien dat wij sterk genoeg zijn om ons goed recht te doen eerbiedigen, en dat wij niemand vreezen! Doen wij dat niet, dan zijn wij verloren! Wie zijne vrijheid niet lief heeft, is niet waard vrij te zijn!

De kranige redevoering van den jongen wapensmid werd op luide bijvalskreten onthaald. Er werd op staanden voet besloten de soldeniers 's anderdaags ontwapend naar het grafelijk kasteel te brengen, strenge straf te eischen en den graaf aan te zeggen dat het den schuldigen verboden was gedurende eene maand lang het gebied der gemeente te betreden. Werd dit verbod niet nageleefd, dan zou het magistraat voortaan zelf de schuldigen straffen.

Toen de gemeenteklerk deze beslissing behoorlijk geboekt had, kwam Berthold aan de beurt.

— Vrienden, sprak hij, gij weet allen waarom ik sedert dezen morgen Meersenberg verlaten heb. Welnu, mijn voorgevoel had mij niet bedrogen! Ik heb de omstreken der stad doorloopen, van het noorden naar het zuiden, mijlen ver, zoodat ik zelfs den hoogen toren der Sint Maartenskerk niet meer bespeuren kon. Overal heerscht de grootste bedrijvigheid. De vrienden en vazalen van den graaf hebben allen hunne onderhoorigen, zoowel de eigenschalken, lijfeigenen, halseigenenen als de kamerlingen, keurmedigen en hofvrijen, opgeroepen; zij hebben ze van wapens voorzien, en, volgens mij hier en daar verteld werd, doen zij sedert vele dagen niets anders meer dan zich oefenen met zwaard, spies, boog en kolf.

— Het zou dan toch waar zijn? gromden eenigen der aanwezigen.

— Meer nog zal ik u zeggen, waarde vrienden! Ik heb een man

ontmoet, wiens aanwezigheid onheil verkondt, evenals donderkopen aan de kim onweder voorspellen.

— Van wien spreekt ge?

— Van Bertrand den Zwarten Jager!

Ware de bliksem op dit oogenblik op het raadhuis neergeflitst, niet grooter zou de ontzetting geweest zijn dan die, welke de aanwezigen beving bij het hooren van dien naam. Sommige gezwoornen wierpen zelfs onwillekeurig angstige blikken naar de deur, als vreesden zij den geduchten roover daar plotseling te zien verschijnen.

Bertrand de Zwarte Jager! De wonderlijkste verhalen waren in Nederlotharingen over dien raadselachtigen man in omloop. Overal, zoowel in de kasteelen der edelen als in de hutten der laten, in de steden zoowel als op het platte land, was hij en zijne daden het onderwerp aller gesprekken. Niemand kon zeggen vanwaar hij gekomen was, hoe hij er uit zag, wie hij eigenlijk was.

De eenen meenden dat hij een weggeloopten was; anderen beweerden dat hij van zulke hooge geboorte was, dat hij bij de machtigste heeren van Nederlotharingen, Vlaanderen en Holland niet moest achterstaan; er waren zelfs lieden, die beweerden dat hij, evenals de Zwaan-ridder, een der paladijnen van koning Arthur was, hetgeen dan weer tegengesproken werd door lieden, die staande hielden dat hij niemand anders was dan Reinout, de oudste der vier Heemskinderen, die, nadat hij door de metselaars der Sint Pieterskerk te Keulen lafhartig vermoord, door de tooverkunst van zijn neef Malegijs weder in 't leven geroepen was. Kortom, de tegenstrijdigste legenden omzweefden den hoofdman der Zwarte Jagers.

Ook over zijnen leeftijd en zijn uiterlijk was men het evenmin eens. Onder degenen, die beweerden hem reeds gezien te hebben, waren er die zegden dat hij oud, klein en misvormd was; anderen beweerden dat hij een reusachtig man was met een afschrikkelijk voorkomen, terwijl nog anderen hem afschilderen als een bevallig jongeling, die met evenveel gemak het speeltuig van den minstreel als het zwaard van den krijgsman hanteerde. Maar over zijne stoutmoedigheid, zijne buitengemeene lichaamskracht en zijne weergalooze dapperheid was iedereen het eens.

Nadat de ontroering der aanwezigen eenigszins tot bedaren gekomen was, sprak de meier:

— Zijt gij wel zeker, meester Berthold, dat de man, dien gij ontmoet hebt, inderdaad de Zwarte Jager is?

— Ja!

— Gij kent hem dus?

— Ja!

— Hoe dat?

— Omdat ik hem eenige jaren geleden, toen ik nog buiten de stad woonde, het leven gered heb. Hij was alleen, gewond en van verre door eene talrijke ruiterbende achtervolgd. Op een halven boogscheut van mijne woning stortte zijn paard neder. Ik snelde toe, en daar hij bewusteloos lag, nam ik hem op in mijne armen, liep in het bosch en verborg hem daar in eene groeve onder eene dikke laag droge bladeren. De vervolgers, die mijne daad niet gezien hadden, hielden bij het gevallen paard stil. Ik had onderwijl een omweg gemaakt en kwam langs eenen anderen kant weder terug. Ik werd ondervraagd. Kalmweg loog ik hun voor dat ik inderdaad een weinig te voren een man door het bosch had zien snellen in de richting der rivier. Ik voegde er zelfs bij dat deze door de najaars-regens erg gezwollen was, en dat de man, zoo hij niet goed zwemmen kon, onmogelijk aan de strooming zou weerstaan en er den dood vinden moest.

Ik had de vervolgers op een dwaalspoor gebracht en zag hen niet meer weder. Toen ik oordeelde dat zij reeds verre genoeg weg waren, bracht ik den vluchteling in mijne woning, verbond zijne wonde, die gelukkig niet gevaarlijk was, gaf hem te eten en te drinken, en bezorgde hem kleederen, die hem onkennelijk maakten.

Vóór hij afscheid nam maakte hij zich bekend en schonk mij als aandenken de zilveren keten, welke mijne Walda thans om den hals draagt. Ziedaar hoe ik Bertrand den Zwarten Jager heb leeren kennen.

— Wij gelooven u, Berthold! Maar zeg ons of hij u de reden zijner tegenwoordigheid op het grondgebied van Mee senberg bekend gemaakt heeft.

— Hij ried mij aan de stad binnen de twee dagen te verlaten...

— Wat?

— En mij te verbergen in de bosschen nabij den Kruisberg, waar hij mij zou komen opzoeken om mij en de mijnen verder in veiligheid te brengen. Ik mocht zelfs dien raad aan mijne beste vrienden mededeelen.... Die boodschap heb ik hier thans eerlijk volbracht. Wie lust heeft kan gaan en zeggen dat hij door mij gezonden werd!...

Deze woorden hadden op allen niet hetzelfde uitwerksel. De meesten staarden den wagenmaker sprakeloos aan; enkelen staken de hoofden bijeen en fluisterden elkander hunne gewaarwordingen toe; anderen deden zij vol verontwaardiging opstuiven.

— Meester Berthold, schreeuwde Lode van het Huis ter Beke, die raad is eene belediging voor ons! Gij hebt het recht niet ons van lafheid te verdenken!

— Heilige Maagd, sta ons bij! morde de meier. De graaf heeft dus de Zwarte Jagers tot bondgenooten genomen! Ik wist wel dat hij een doorslecht mensch is, maar dat hij op zulke schandelijke manier zijn

gegeven ridderwoord, op het Evangelie bezworen, zou durven breken, neen, bij mijn ziel, dát had ik nooit durven denken!

De meeste aanwezigen waren toornig rechtgesprongen. Lieven de wapensmid sloeg met de vuist op de tafel en riep:

— De schurk! Het is nauwelijks een jaar geleden dat hij op deze plaats ons zijne genegenheid kwam betuigen. Hij gaf ons zelfs de toelating om in de bosschen strikken te zetten en in de rivier te visschen!

— Zijne inzichten waren zoo belangloos niet als wij wel meenden, verklaarde meester Lode. Vergeet niet dat hij toenmaals in twist lag met de heeren van Cuyck en van Sporkendam. Hij wou zich van onze medehulp verzekeren in geval van botsing, ziedaar alles. Maar de heer van Cuyck stierf plotseling, en de heer van Sporkendam gevoelde zich te zwak om den graaf het hoofd te bieden. Graaf Hugo is thans de machtigste leenheer der streek. Wat kan hem nu nog weerhouden onze gemeente te willen vernietigen?

— Mijns inziens zal het zóó ver niet komen, meende Lambrecht de Zwarte. Wij bezitten gelukkiglijk verpletterende bewijzen tegen den graaf: de vroeger gepleegde moorden, het slaan van valsche munt! Dat is meer dan voldoende. Als we overmorgen die beide zaken aan den hertog van Brabant voorleggen, wanneer hij onze stad bezoekt...

— Komt de hertog hier? Hoe weet gij dat?

— O, heel toevallig, antwoordde Lambrecht, Ik hoorde het na de vesper, bij he verlaten der kerk, door ridder Niklaas van Ooijen aan zijn vriend Mher Barwoud vertellen. Wel werd dit met stille stem gedaan, maar ge weet allen dat ik een bijzonder scherp gehoor heb. Toen ik voorbij hen ging keken zij mij onderzoekend en wantrouwend aan; doch ik wachtte mij wel iets te laten blijken! — De hertog komt dus naar Meersenberg, dat staat vast; en de graaf richt eene groote jacht in ter eere van zijnen hoogen bezoeker. Wij mogen de gelegenheid niet laten voorbijgaan om den hertog eere te bewijzen, en tevens ook om hem in te lichten over de booze inzichten van heer Hugo en hem onze bewijzen voor te leggen. Ik heb gezegd.

Walda's vader schoot in eenen luiden spotlach.

— Denkt gij waarlijk, vriend Lambrecht, dat het ons een zier zal baten?

— Gewis! De hertog heeft onze gemeente erkend. Als gemeente vervullen wij jegens hem dezelfde plichten als een vazal en bezitten ook dezelfde rechten; wij hebben den vorst al de opgelegde verplichtingen plechtig bezworen en deze steeds trouw vervuld; hij van zijne zijde heeft zich verbonden ons te beschermen.

— Gij zijt een brave kerel, Lambrecht; maar die braafheid maakt u lichtgeloovig als eene jonge deerne! Wat geeft de hertog om ons?

Evenveel als om eene droge noot! Hebt gij het lied al gehoord, door Boso van Gellenghe gemaakt, en dat zoo juist de gevoelens vertolkt, welke de Heeren jegens ons koesteren? Al de adellijke jonkvrouwen van Meerenberg zingen het reeds! Luister, brave vriend!

Zie, 't is mij zoet, wanneer ik dag aan dag
Een twintig, dertig dorpers vellen mag;
Hen hongrig dwalen zie, veld uit, veld in
Zoo 'k lieg, beliege mij mijn hartsvriendin!

En die dorpers, brave Lambrecht, zijn wij, de laaggeborenen van allerlei soort. Ik ga voort:

De dorper leidt zijn dagen als een zwijn;
Hij walgt van 't edel leven, hoofsch en fijn,
En oogst hij rijkdom voor zijn wroeten — och!
't Is uit met zijn verstand. Houd dus de trog
Hem leeg! Verjaag hem van zijn bloed en erf,
Opdat hij naakt door wind en regen zwerf!
Ha, wie zijn dorper vrijheên laat — hij sterkt
D' ellending in de boosheid, die hij werkt!
Dwaas, wie de maat niet van hun goedren krimpt,
Zoodra 't gespuis tot schijn van welvaart klimt!
Beklaag het niet, in armoê noch in nood,
Of waar hun ras verminking treft of dood!*

Denkt gij, brave vriend, dat de hertog er andere begrippen op nahoudt? Hahaha!...

— Berthold, onderbrak de meier, nu gaat gij bepaald te ver! De hertog is ook een mensch en men zegt, dat hij met de edelste gevoelens bezielde is. Ik begrijp zeer wel waarom de graaf ons de komst van den vorst verzwijgt...

— 't Is eene gemeene streek, morde meester Lode.

De meier vervolgde:

— We zijn thans ingelicht en zullen hem zoo prachtig mogelijk ontvangen. Ik zelf zal hem onzen toestand blootleggen. Hij zal begrijpen dat onverdiend lijden hard valt en strijdt met de rechten van elk sterveling! Hij zal begrijpen dat de grootste folteringen die zijn, tegen dewelke men het recht niet heeft zich te verzetten; ik bedoel die, welke men moet verduren van zijnen evenmensch...

— Ja, ja! zoo is het! riepen de meeste aanwezigen.

Berthold kruiste de armen over zijne breede borst, keek grimmig rond en sprak met bijtende stem:

— Bij alle Sinten, wat spreekt ge daar eene oproerige taal! Hoe

* Zie „Ons voorgelacht” door W. J. Hofdijk; 3e deel, bl. 93.

durft ge toch gewagen van „rechten van elk sterveling” en van „evenmensch?” Wij de evenmenschten dier trotsche Heeren? Hebt ge dan vergeten wat verleden week door dien sprookspreker gezegd werd over de verworpen klassen? Ik ga u zijne woorden herhalen: „Ongelukkig op aarde; verjaagd van den hemel; verstooten zelfs van de hel! Want dat zij geen deel hebben aan het Paradijs — dat leert de Heilige Schrift!”* Ja, vrienden, gij neemt uwe droomen voor werkelijkheid! Gij knijpt de oogen dicht en speelt blindemannetje om het licht der zon, dat u verblindt, te kunnen loochenen! Wij zijn huns gelijken niet, waarde meier! In hunne oogen zijn wij ondergeschikte wezens, meer niet! Zij ontkennen ons een hart, dat voelt, en eene ziel, die denkt! Wie onzer zou durven beweren, dat hij voor een edelman dezelfde waarde heeft als een goed gesmeed zwaard, eene koe, een jachtvalk, een paard?

Zonder onze gemeente zijn wij, aan handen en voeten gebonden, overgeleverd aan de willekeur van graaf Hugo. Hij zal de beul zijn, wij de slachtoffers! Als een hongerige gier zal hij van zijn roofnest op ons neerschieten, en wij, wij zullen zelfs het recht niet meer hebben te klagen of te morren!

De gezwornen keken elkander gedurende eene lange poos stilzwijgend aan. Berthold had luide gezegd, wat velen dachten. Zijne woorden schenen vooral diepen indruk gemaakt te hebben op meester Jacob, den deken der droogscheerders. Deze was een klein, mager mannetje, tamelijk kaalhoofdig, met scherp geteekende gelaatstreken, spitsen neus en kleine grijze oogen, welke steeds rusteloos rondkeken. Hij was het, die het eerst de stilte verbrak.

— Als dus onze gemeente vernietigd wordt, sprak hij met haperende stem, zijn wij geene vrije poorters meer, maar wel lijf- en halseigenen, kamerlingen en keurmedigen als vroeger. Al hetgeen wij thans bezitten en waarvoor wij gewerkt en gewroet hebben in het zweet onzes aanschijns: onze mooie huizen, onze meubelen, onze spaarpenningen, alles, alles zou ons ontnomen worden!... Neen, vrienden, dat mag, dat kan niet! Ik zou dien slag niet overleven! Er moeten middelen beraamd worden om die ramp af te weren! Ha! Ruwe soldeniers zouden in mijne woning dringen en de hand leggen op mijne geldkas!... Neen, neen! Wij moeten...

— Wat moeten wij? vroeg Berthold, terwijl hij met onverholen misprijzen neerzag op den man, die het verlies zijner vrijheid slechts zou betreuren ter wille zijner geldkist.

— Ik wilde... ik zou... stotterend deze, de andere gezwornen angstig-vragend aanblikkend, als wilde hij hen verzoeken hem met goeden raad ter hulp te komen.

* Zie „Ons voorgeslacht” door W. J. Hofdijk; 3e deel, bl. 93.

— Meester Jacob, vervolgde Berthold, gij hoeft volstrekt niet bang te wezen voor uwe gouden en zilveren ponden!

— Waarlijk? kreet Jacob vreugdig. Dan zich plotseling hervattend: Hoe meent gij dat?

— De zaak is heel eenvoudig. Gij zijt altoos zoo eenvoudig, zoo armoedig gekleed, dat wij het eene schande heetten; gij gaat nooit in de taveerne een pot bier of mede drinken; gij geeft nooit iets aan noodlijdenden; eer gij een denarie, een penning uitgeeft, draait ge hem wel twintig maal tusschen uwe vingers rond... De meeste poorters, op den schijn voortgaande, houden u voor een armen bloed, en ik ben overtuigd dat graaf Hugo er ook zoo over denkt... Wij, wij weten wel dat gij eene goed gevulde geldkist bezit, maar...

— Neen, neen! Dat is niet zoo!... En roep het om Gods wil zoo luid niet! jammerde Jakob.

— Denkt gij dat wij u bij den graaf zullen verraden?

— Dat zeg ik niet! Ik weet wel dat gij allen brave vrienden zijt, die...

— Die gaarne van u wilden weten wat er naar uw oordeel moet gedaan worden om uwe geldkist — ik wil zeggen, om de gemeente te redden! Spreek op, meester Jacob!

— Wat er moet... Ja, wat zoudt gij er van denken, zoo wij ons morgen reeds tot den graaf richtten en hem eene groote som gelds aanboden om...

— Weet gij wel, meester Jacob, dat gij ons daar eene lafheid voorstelt?

— Kent gij dan een beter middel, Berthold?

Nu kwam de oude meier tusschenbeide.

— Staakt dien woordentwist, gebood hij, en hoort mij allen aan! De vreeselijke voorzegging van Berthold, verre van mij ter neder te slaan, doet slechts mijn moed aangroeien. Ik zal aan de poorters van Meersenberg toonen, dat ik het vertrouwen, hetwelk zij in mij stellen, waardig ben!

Zestig winters hebben hunne sneeuw over mijn hoofd gestrooid en mijne gestalte gebogen! Mijn hart is echter jong gebleven en klopt met gloed voor de heilige zaak der vrijheid! Voor de vrijheid moeten wij alles veil hebben: have en bloed! Geen enkel oogenblik mogen wij den moed laten zinken! In eendracht ligt onze macht! Doet ieder onzer zijn plicht, dan kan de graaf ons niet aan en zullen wij zegevierend uit het strijdpark treden! Het voorbeeld, door Meersenberg gegeven, zal overal nagevolgd worden! De laten zullen te allen kanten de ketens verbreken, waarmede de feodale heeren hen aan hunne muren geklonken houden, en eindelijk zal de vrijheidszonne in heerlijken dageraad opstijgen en de harten der menschen in hare wonne baden! En tegenover den somberen burg zal de gemeente verrijzen als een veilig toevluchtsoord voor de verdrukten, als de onoverwinnelijke vesting der

vrijheid! Zweet met mij, vrienden, voor de vrijheid te strijden, eendrachtig, tot den laatsten ademtocht! . . .

Door de begeesterende woorden van hunnen grijzen aanvoerder medegesleept, sprongen de gezwornen recht, strekten de handen naar hem uit en riepen:

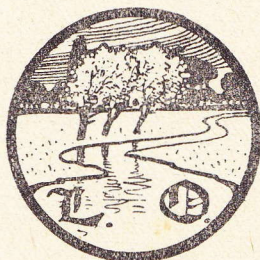
— Wij zweren het! Leve de vrijheid!

GEMEENTE!

EEN VERHAAL UIT DE XIIe EEUW.

DOOR

C. DE KINDER.

LODEWIJK OPDEBEEK

Uitgever.

— ANTWERPEN —

1914.